

Key words: *typology; typological peculiarities; motive; motivation; personality's motivational sphere; achievement motivation; success achievement motivation; failure avoidance motivation; the level of intellectual development.*

Подшивайлов Ф., Подшивайлова Л., Счастливая А. Типологические особенности студентов по показателю мотивации достижений.

Аннотация.

Обоснована целесообразность применения квадриполярной модели для построения типологии личности, на основании которой выделено четыре типа по показателю мотивации достижения: «оптимисты», «прилежные», «самозащитники», «смирившиеся». Выявлено пять типологических отличий у студентов по показателям: эмоциональность (как темпераментальная характеристика), дружелюбность в «Я-реальном», подозрительность как тенденция в «Я-идеальном», ориентированность на факты (в отличие от ориентированности на чувствительность), активность. Подтверждены существенные отличия между типами личности по показателю мотивации достижения в средних значениях уровней интеллектуального развития. Наиболее высокий уровень интеллектуального развития имеют «самозащитники», на втором месте находятся «оптимисты», на третьем – «смирившиеся», самый низкий уровень выявлен у «прилежных».

Ключевые слова: *типология; типологические особенности; мотив; мотивация; мотивационная сфера личности; мотивация достижения; мотивация достижения успеха; мотивация избегания неудачи; уровень интеллектуального развития.*

Стаття надійшла до редакції 18 квітня 2018 року

УДК 159.9:371

Марина Нагнибіда,
ORCID ID 0000-0003-3157-7155
м. Київ

ДІАГНОСТИКА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ОБДАРОВАНОСТІ ПІДЛІТКІВ У ЗАРУБІЖНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Анотація.

У статті розглянуто проблему діагностики інтелектуальної обдарованості підлітків у зарубіжних дослідженнях. Наведено останні результати світових досліджень у галузі інтелектуальної обдарованості підлітків. Описано взаємозв'язок різних психологічних факторів з інтелектуальною обдарованістю. Проаналізовано закордонний досвід діагностики інтелектуальної обдарованості підлітків, а також наведено різні погляди на поняття обдарованості. Окреслено основоположні західні тенденції щодо протиставлення емоційного інтелекту інтелектуальній обдарованості особистості.

Ключові слова: *інтелектуальна обдарованість; діагностика інтелектуальної обдарованості; обдаровані підлітки; емоційний інтелект.*

Проблема вивчення діагностики інтелектуальної обдарованості підлітків у зарубіжних дослідженнях стає актуальною для вітчизняних дослідників із проблеми обдарованості, оскільки стосується їх особистісних професіональних інтересів. На жаль, деякі новітні напрацювання у сфері діагностики інтелектуальної обдарованості підлітків у зарубіжних дослідженнях майже не представлено в науці нашої країни, тому однією з задач нашої статті є огляд останніх напрацювань і тенденцій західних дослідників з діагностики інтелектуальної обдарованості підлітків.

Метою статті є огляд поглядів на визначення поняття обдарованості, а також розгляд новітніх досліджень діагностики інтелектуальної обдарованості підлітків у зарубіжних дослідженнях, а також пояснення певних тенденцій.

Досліджуючи обдарованість як феномен у різних аспектах, необхідно зазначити, що спостерігається відмінність у поглядах на трактування явища діагностики як серед іноземних, так і вітчизняних науковців. Попри тривалу історію вивчення обдарованості на Заході та в нашій країні, і сьогодні не існує єдиного концептуального підходу до визначення та розуміння цього феномена. Поняття «обдарованість» застосовується в різній значущості, а обдарованість, як явище, автори розуміють по-різному.

Більш визнаними дослідниками проблеми обдарованості серед іноземних авторів є F. Monks, I. Irenburg, W. Stern, N. Rimlinger, K. Rogers, N. Colangelo, D. Dettmann, J. Freeman, E. Torrance, L.M. Terman, D. Feldman, F. Lawlis, D. Palomar, P. Janus, K. Mula та ін.

Необхідно зазначити, що кожний із дослідників має власний погляд на поняття обдарованості. Нижче наведено огляд досліджень і тверджень зарубіжних дослідників, що вимагають, на нашу думку, більш глибокого розгляду, емпіричної перевірки, додаткового більш детального вивчення.

Так, W. Stern [1] розуміє під обдарованістю загальну здатність особистості свідомо орієнтувати мислення на нові вимоги. Дослідник наголошував, що обдарованість є загальною здатністю психіки пристосовуватись до нових завдань і умов життя.

Зокрема, F. Monks, I. Irenburg визначають обдарованість як потенціал для досягнення високих результатів в одній чи декількох галузях [2]. З плином часу уявлення про те, що таке обдарованість, постійно змінювалося та продовжує змінюватися до сьогодні. Необхідно зазначити, що обдарованість без певних здатностей особистості просто не проявиться.

Натомість F. Monks, I. Irenburg вважають, що обдаровані люди є більш чутливими та уважними до деталей у повсякденному житті. Вони продуктивніше мислять тоді, коли мають змогу розмірковувати про щось нове і цікаве без відволікання, перебуваючи у спокійному середовищі. У 1991 р. американський психолог і дослідниця Е. Арон першою звернула увагу дослідників на феномен так званої поведінки інтелектуала. Вона назвала її сенсорною чутливістю. Дослідниця ввела також інший відоміший термін – «дуже чутлива людина» (*highly sensitive person*). Така надчутливість є однією з характеристик обдарованості та є основою її потенціалу [2]. Відповідно до вищенаведених фактів, можливо спробувати вимірювати обдарованість, виявляючи надчутливих підлітків. Прояв надчутливості буде говорити нам про

можливу обдарованість особистості підлітка. Також зауважимо іншу помічену нами особливість обдарованої особистості: обдаровані діти гостро реагують на несправедливість, тобто в них сильно розвинене почуття справедливості. Зазначена характеристика дитини може свідчити про наявність потенційної обдарованості.

Інші зарубіжні дослідники такі, як N. Colangelo та D. Dettmann, здійснювали діагностику сімей обдарованих дітей і вважали, що батьки є ключовим фактором в розвитку обдарованості дитини [3]. Безумовно, батьки є основою розвитку дитини, а також найближчим оточенням, що впливає на розвиток і становлення особистості дитини. Батьки формують так звану першу сферу впливу на дитину та можуть створювати спеціальне розвивальне середовище, де б їхні діти змогли краще розкрити власний потенціал обдарованості.

Так, N. Rimlinger у своїй праці «Психологічне благополуччя батьків обдарованих дітей» [4] провела дослідження, метою якого було з'ясування того чи насправді обдарованість дитини викликає стрес у батьків, чи, навпаки, як прийнято вважати, обдарованих дітей легше виховувати. У дослідженні брали участь батьки обдарованих дітей у США та австралійських обдарованих дітей. Дослідження підтвердило, що у батьків не було почуття депресії, вони не перебували в стресовому стані, але рівень тривожності в них був підвищений. Це пов'язано з тим, що проблеми обдарованих дітей, а саме непорозуміння з однолітками, небажана соціальна поведінка, взаємовідносин «учень – учитель» (як і будь-які інші відносини довіри), були тісно пов'язані з тривожністю у батьків. Тобто ми бачимо зв'язок між обдарованістю як позитивним явищем і деякими «побічними» явищами, що його супроводжують. Дослідниця підсумовує, що виховання обдарованої дитини дійсно спричинює підвищення рівня тривожності. Тому, щоб створити розвивальне середовище для таких дітей, яке нівелювало б «побічні явища» та розкрити потенціал обдарованості, їхні батьки шукають таких же обдарованих дітей і організують зустрічі з ними. Іншими словами, вони *створюють для власних обдарованих дітей розвивально-пізнавальне середовище*, адже, коли дитина повертається додому щасливою після спільної діяльності з такими самими дітьми, тоді і батьки автоматично відчують себе щасливими. Підсумовуючи, N. Rimlinger наголошує на тому, що необхідно розширити визначення поняття «обдарованих», щоб воно охоплювало соціальні, емоційні й інтелектуальні характеристики [4]. Можливо, ця пропозиція не позбавлена сенсу, але потребує більш глибокого осмислення та вивчення за рахунок певної невизначеності самого поняття «обдарованість», що використовує автор.

У процесі дослідження інтелектуальної обдарованості підлітків, зарубіжні вчені підкреслюють те, що однолітків вони також розглядають як один із елементів, який може як спричинити подальший розвиток обдарованості, так і зупинити його. Цей факт показує наявну амбівалентність зони найближчого оточення.

Так, E. Winner вважає, що більші соціальні й емоційні проблеми обдарованих дітей полягають в тому, що вони не можуть знайти інших подібних їм людей. Тобто обдарованим підліткам важко знайти таких же, як вони – так званих своїх. Дослідниця вважає, що, чим більше проявлена обдарованість у дитини, тим важче знайти їй таких однолітків. У такому випадку, на думку E. Winner, краще, що можуть зробити батьки обдарованої дитини, – це

Розділ III. Психологічні проблеми обдарованої особистості

знайти таку ж обдаровану дитину. Міжособистісне спілкування, відчуття себе в колі собі подібних, почуття соціальної захищеності – це один з факторів гармонійного розвитку людини. Вчена констатує, що немає розмежування між талановитою дитиною, обдарованою дитиною, дуже обдарованою дитиною і вундеркіндом, адже це все один континуум [5].

Схожий погляд на цю проблему має К. Rogers. Він наголошує на важливості соціалізації обдарованих дітей. Тобто, на його думку, без належної підтримки школи обдаровані діти можуть бути нерішучими у спілкуванні з однолітками. Однак, якщо школа надає підтримку обдарованій дитині у вигляді спеціально створених освітніх програм, то такі діти знаходять там однолітків з якими можуть спілкуватися, адже останні поділяють їх погляди, ідеї, надії, мрії, мають схожі думки [6]. Зауважимо, що школа, як відомо, є в сучасному суспільстві одним із більш дієвих інститутів соціалізації дітей, бо вона є місцем зосередження та спільної діяльності значної кількості дітей, зокрема обдарованих. Шанси обдарованої дитини зустріти таку ж обдаровану у більшій групі значно підвищуються, тому необхідним є також посилення взаємозв'язків між школами, наприклад, за рахунок проведення конкурсів наукових робіт, олімпіад, шкільних наукових конференцій тощо.

Децю іншу можна навести інформацію, яку отримано в нещодавньому зарубіжному дослідженні з діагностики обдарованості підлітків. Автори R. Francis, D. J. Hawes і M. Abbott у журналі «*Exceptional Children*» [7] зазначають, що використовували систематичну стратегію пошуку обдарованих підлітків, де інтелектуальну обдарованість розглядали як у зв'язку з рівнем IQ досліджуваних, так і психопатологією. Автори проаналізували результати досліджень, що свідчать про взаємозв'язки між аспектом обдарованості та психопатологією. Було проведено 18 досліджень: порівнювали обдарованих однолітків ($IQ \geq 125$) і необдарованих ($IQ = 90-110$) за критеріями спеціалізованих психопатологічних вимірювань. Результати підтвердили, що обдаровані діти демонструють вищу соціально-емоційну адаптацію та мають менше поведінкових труднощів ніж однолітки. Проте автори зазначають, що для майбутніх досліджень передбаченим є використання адекватного розміру вибірки, проміжних зрізів дослідження, індивідуальних тестів на когнітивні здібності, а також тестування взаємозв'язку між такими змінними, як вік, етнічна приналежність та стать. Дослідники наголошують, що впродовж останніх десятиліть сформувався помітний зв'язок між інтелектуальною обдарованістю та психопатологією у дітей та підлітків. Це спричинило багато досліджень, не лише стосовно академічної успішності, а й також стосовно проблеми адаптації дітей та підлітків. Незважаючи на значний прогрес, якого було досягнуто в дослідженні щодо поведінкових і соціально-емоційних характеристик обдарованих дітей, їх результати сильно різняться [7]. Неоднозначність результатів вказує на те, що ці дані потребують емпіричної перевірки та більш ґрунтовного вивчення.

Проведені західні дослідження в цій галузі свідчать про те, що обдаровані діти є потенційно вразливими до соціально-емоційних труднощів, включаючи погані взаємовідношення з однолітками, тривогу, депресію і, навіть, надання собі шкоди (Delisle, 1980; Manaster & Powell, 1983; Plucker & Levy, 2001; Silverman, 1993; Wellisch & Brown, 2012). Проте інші дослідження показують, що обдаровані діти краще сформовані, ніж їхні розвинені однолітки

у таких речах, як соціальна зрілість. Соціальну зрілість у дітей із високим рівнем інтелекту визначають як захисний чинник проти інтерналізації таких проблем, як тривожні розлади та посттравматичний стресовий розлад (Fergusson & Lynskey, 1996; Kandel et al., 1988; Koenen, Moffitt, Poulton, Martin, & Caspi, 2007; Martin et al., 2007). Інші дослідження підтвердили, що обдаровані діти показують не більше поведінкових чи емоційних труднощів адаптації, ніж їх необдаровані однолітки (Moravska & Sanders, 2008) [7].

Потрібно зазначити, що результати досліджень поведінкових і соціально-емоційних характеристик обдарованих дітей сильно різняться, а деякі мають абсолютно протилежні результати. З огляду на це, зазначена тема потребує більш детального розгляду й емпіричної перевірки. Можливі чинники розбіжності даних – це використання різних визначень інтелектуальної обдарованості в зарубіжних дослідженнях, різні підходи до концептуалізації обдарованості. Найбільш популярними є два фактори. *По-перше*, підходи до визначення поняття обдарованості вагомо змінилися в різних дослідженнях, часто з точки зору акценту, що здійснюється на академічних досягненнях. У деяких дослідженнях науковці відбирали учасників вибірки на підставі їхніх зарахувань до спеціальних «обдарованих» класів або освітніх програм, а інші вчені відбирали респондентів на підставі оцінювання на основі досягнень або тестів IQ. *По-друге*, деякі дослідження вивчали темпи соціально-емоційної дисфункції в групах дітей і підлітків, яких визнали обдарованими, а інші порівнювали обдарованих дітей і підлітків з необдарованими [13].

Спроби встановити зв'язок психопатології з інтелектуальною обдарованістю можна пояснити відповідно до аналізу сучасної масової культури Заходу. У ній наявна тенденція до відторгнення інтелектуальної обдарованості людини, до спроби «виставити» інтелектуалів бездушними вченими або авантюристами, які намагаються підкорити або знищити світ, який «ніби-то» їх не поважає. У позитивних героїв, яких протиставляють негативним інтелектуалам, на перше місце виступає здатність до рефлексії, емоційні потенціал та інтелект, а не високі розумові здібності. Ті, хто не володіє високим рівнем розвитку емоційного інтелекту, але мають високий рівень IQ, відносяться до осіб із деякою патологією. Ця тенденція потребує переосмислення.

Автори R. Francis, D. J. Hawes та ін. [7] досліджували зв'язки між інтелектуальною обдарованістю та схильністю до інтерналізації проблем (наприклад, тривога, страх, сором'язливість, низьке самооцінювання) або екстерналізації їх у вигляді проблем поведінки, фізичної агресії та недоїдання або делінквентної поведінки. У цьому дослідженні автори застосували всебічну стратегію пошуку обдарованих, засновану на методі Cochrane, сучасному систематичному методі, що дає відповіді на конкретні дослідні питання шляхом визначення існуючих досліджень з цієї теми за віковими групами. Метод Cochrane визначає й оцінює ризик упередженості та синтезує наукові докази, що відповідають певному набору завдань і критеріїв прийнятності. Це покращує доступність емпіричних доказів для дослідників, а також дозволяє ідентифікувати можливі методологічні обмеження попередніх досліджень для кращих результатів майбутніх досліджень. За результатами дослідження R. Francis та D. J. Hawes визначили обдарованість як комбінацію високого потенціалу та високої продуктивності, тобто особи, яка є непродуктивною за рахунок вищеперерахованих

Розділ III. Психологічні проблеми обдарованої особистості

негативних особливостей, не можуть бути обдарованими [7]. Окрім цього, більшість дослідників розрізняють обдарованість (потенціал) і талант (досягнення). Знову бачимо протилежність поглядів і неоднозначність формулювань визначення поняття обдарованості, що призводить до різних результатів у дослідженнях інтелектуальної обдарованості підлітків.

Наприклад, Gagné's у диференційованій моделі обдарованості і таланту розрізняє ці два поняття. Обдарованість засвідчує лише наявність високих здібностей (наприклад, інтелектуальних, творчих, соціальних). Однак за певних обставин обдарованість може розвинути в талант – залежно від каталізаторів, серед яких: мотивація, темперамент і навколишнє середовище людини. Натомість інші концепти обдарованості припускають те, що суттєві здібності є недостатніми для виявлення обдарованості (наприклад, концепт Дж. Рензулі).

У рамках проведеного огляду досліджень обдарованості [7] результати, окрім двох свідчать про те, що інтелектуально обдаровані діти соціально краще налаштовані та виявляють менше інтерналізованості та поведінкових труднощів, ніж їхні необдаровані однолітки. Щодо дослідження Guénolet та його колег (2013) було виявлено, що інтелектуально обдаровані діти мали тенденцію до посилення проблеми із поведінкою. Це дослідження підтвердило, що обдаровані діти, які виявляли суттєву вербальну активність виявилися зі значно більшими емоційними і поведінковими проблемами, аніж обдаровані діти, які не мають такої відмінної риси.

З іншого боку, результати 12 з 18 досліджень показали, що інтелектуально обдаровані підлітки в порівнянні з необдарованими однолітками виявилися менш схильними до тривожності. Обдаровані підлітки також показали кращі результати міжособистісних навичок та їх регулювання (Riaz et al., 2013). Із 18 досліджень було виявлено чотири докази позитивних і негативних зв'язків між інтелектуальною обдарованістю та психопатологією, а також виявлено систему зв'язків між інтелектуальною обдарованістю та занепокоєнням, а також перфекціонізмом [7].

Тенденцію протиставлення IQ-інтелекту емоційному інтелекту описав такий західний дослідник, як Goleman [8]. Він поєднує академічне дослідження з неврологією та докладно пояснює те, як емоції давали нашим далеким пращурам переваги у виживанні, а також, як невміння керувати такими емоціями може стати перешкодою в сучасному житті. Так, Goleman зазначає, що деякі підлітки страждають через відсутність емоційного інтелекту, хоча вони можуть бути надзвичайно розумними.

Інша західна дослідниця Leta Stetter Hollingworth вивчала проблеми діагностики обдарованих дітей у пошуках універсальних принципів їх розвитку. Діагностуючи обдарованих дітей, вона була зачарована їхнім інтелектом і прагнула зрозуміти особистий досвід розвитку кожної дитини. У працях дослідниці ми знаходимо власне розуміння природи цих проблем, їх вплив на різні рівні обдарованості та рішення, які можуть бути реалізовані на сучасному етапі. Вона описує власний підхід на психосоціальний розвиток обдарованих дітей і презентує програму «емоційного виховання» обдарованих. Так, L. Hollingworth вивчає внутрішній світ, психіку обдарованої дитини з точки зору емоційного виховання. Дослідниця рекомендує «емоційне виховання» для обдарованих дітей і підлітків, щоб допомогти їм подолати певні проблеми, які вчена пов'язує з обдарованістю [9]. Серед таких проблем авторка

ззначає адаптацію до колективу однокласників, ситуацію відлюдника тобто «білої ворони» у групі однолітків; саморозуміння власної оригінальності та нестандартності мислення, а також розгляд особливих проблем буття обдарованих.

Ще одним із напрямів дослідження західних учених є дослідження співвідношення EQ та IQ.

Група вчених [10] досліджувала значущість емоційного та математичного інтелекту в житті підлітків. На їхню думку, для досягнення успіху в будь-яких сферах життя емоційний інтелект має більш важливу значущість, ніж математичний інтелект. Західні роботодавці частіше шукають людей з емоційним інтелектом. Дослідники показали, що успіх у професійній діяльності або в житті залежить від емоційного інтелекту на 80 % та лише на 20 % від IQ інтелекту. На думку цих дослідників, IQ інтелект допомагає нам розв'язувати проблеми, робити обчислення або обробляти інформацію, а емоційний інтелект (EQ) дає змогу бути більш творчими та використовувати наші емоції для розв'язання наших проблем. Емоційний інтелект – це здатність сприймати і виражати, асимілювати емоції в мисленні, розуміти призму емоцій і налаштовувати себе та інші емоції. Емоційний інтелект може розвиватися з плином часу, без обмеження вікових особливостей, за умови його розвитку.

Учені зазначали, що більшість підлітків, які є успішними у шкільній та позашкільній діяльності, отримали більш високі бали за шкалою EQ, а не IQ. Ці результати дають змогу зазначити, що успішні підлітки володіють здатністю контролювати власний емоційний стан, розуміти власні почуття, виявляти і відчувати почуття інших людей, встановлювати міжособистісні відносини і впливати на інших [10]. На нашу думку, загальний IQ не може бути замінити емоційним інтелектом. Успішність людей із високим емоційним інтелектом науковці пояснюють не тим, що вони здатні принести більшу користь людству, а лише тим, що вони більш вправні у конкурентній боротьбі, маніпулюванні людьми та побудові інтриг.

Однак ми спостерігаємо певне позитивне ставлення до емоційного інтелекту серед західних дослідників. Це можна пояснити тим, що вони народились і виховувались у такому конкурентному середовищі, де будь-які ідеї щодо встановлення справедливого суспільства (де людям не довелося б конкурувати, а лише співпрацювати), вважають утопічними. Тобто наслідують вчення Нікколо Маккіавелі про те, що людина за своєю природою є злою і до добра її можна лише примусити. Причому обдаровані діти, з їх вродженим почуттям справедливості, від природи схильні до співробітництва з метою досягнення загального блага, а не до конкуренції з виявлення «більш достойного», якому дістаються блага, захоплені в інших, «менш достойних» для виживання та продовження роду.

Таким чином, огляд досліджень щодо діагностики інтелектуальної обдарованості підлітків у зарубіжних дослідженнях надав нам змогу побачити широку розбіжність результатів емпіричних досліджень інтелектуальної обдарованості. Це пояснюють відсутністю єдиної концептуальної визначеності поняття «обдарованість». Західна наукова думка тяжіє до протиставлення емоційного інтелекту (як засобу досягнення особистої, егоїстичної, успішності) інтелектуальній обдарованості. Високий рівень інтелекту, на думку багатьох дослідників, або пов'язаний із психопатологією, не дає змогу стати успішним у житті. Виходом для інтелектуалів є не утвердження справедливого суспільства, де б їх поважали за видатний вне-

сок у створення суспільного продукту/продукції, а пристосування до конкурентних відносин шляхом засвоєння навичок маніпулювання власними емоціями й емоціями інших людей.

Таким чином, здійснений нами огляд останніх зарубіжних досліджень з діагностики інтелектуальної обдарованості підлітків свідчить про актуальні західні тенденції щодо інтелектуальної обдарованості, що мають певні відмінності від поглядів і тенденцій вітчизняної науки в питаннях визначення поняття «обдарованість», взаємозв'язків обдарованості з іншими особистісними характеристиками підлітка. Деякі з представлених результатів зарубіжних досліджень, на нашу думку, потребують емпіричної перевірки, а інші – більш поглибленого переосмислення.

Перспективою як теоретичних, так і прикладних досліджень постає розробка певних конструктивних напрямів і відповідного інструментарію з діагностики інтелектуальної обдарованості підлітків у вітчизняному соціумі з урахуванням специфіки нашої ментальності.

Використані літературні джерела

1. Загальна психологія : підручник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – Київ : Либідь, 2005. – С. 361.

2. Монкс Ф. Одаренные дети / Ф. Монкс, И. Ипенбург. – Uitgeverij Boom, Amsterdam, 2011. – С. 29.

3. A Review of Research on Parents and Families of Gifted Children Nicholas Colangelo [Electronic resource] / David F. Dettmann. – URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/001440298305000103>. – Title from the screen.

4. [Electronic resource]. – URL: <http://thegraysonschool.org/wp-content/uploads/n-rimlinger-abstract-dwelling-on-the-right-side-of-the-curve-1.pdf>. – Title from the screen.

5. [Electronic resource]. – URL: www.gifted.gr/documents/useful-documents/Gifted_children.pdf. – Title from the screen.

6. Rogers K. Effect of Acceleration on gifted learners / in M. Neihart, S. M. Reis, N. M. Robinson and S. M. Moon (Eds.). // The social and emotional development of gifted children: What do we know. – Washington DC : Prufrock Press In.c, 2002. – P. 3–12.

7. Intellectual Giftedness and Psychopathology in Children and Adolescents: A Systematic Literature Review / Rosanna Francis, David J. Hawes, and Maree Abbott // Exceptional children. – 2015. Vol. 82(3).

8. Daniel Goleman. Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ Paperback / Daniel Goleman. – 2005.

9. Leta S. Gifted children: their nature and nurture / S. Leta. – NY : Macmillan, 1926.

10. Andrei Cotrus, Camelia Stanciu, Alina Andreea Bulborea. EQ vs. IQ which is most important in the success or failure of a student? / Andrei Cotrus, Camelia Stanciu, Alina Andreea Bulborea // Procedia – Social and Behavioral Sciences. – 2012. – Vol. 46. – P. 5211–5213.

11. Майер Г. Психология эмоционального мышления / Г. Майер // Хрестоматия по общей психологии. Психология мышления / под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. В. Петухова. – М. : МГУ, 1981. – С. 123–129.

12. Goleman D. Emotional intelligence / D. Goleman. – NY : Bantam Books, 1995. – 275 p.

13. Guignard, Jacquet, & Lubart, 2012; Riaz, Shahzad, Riaz, & Khanam, 2013; Vlahovic-Stetic, Vidovic, & Arambasic, 1999.

References

1. Skrypchenko, O. V., Dolynska, L. V., & Ohorodniichuk, Z. V. (2005). *Zahalna psykholohiia* [General psychology]. Kyiv [in Ukrainian].
2. Monks, F., & Ipenburg I. (2014). *Odarennyie deti* [Gifted Children]. Amsterdam [in Russian].
3. Dettmann D. F. *A Review of Research on Parents and Families of Gifted Children Nicholas Colangelo*. Retrieved from: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/001440298305000103>.
4. Retrieved from: <http://thegraysonschool.org/wp-content/uploads/n-rimlinger-abstract-dwelling-on-the-right-side-of-the-curve-1.pdf>.
5. Retrieved from: www.gifted.gr/documents/useful-documents/Gifted_children.pdf.
6. Rogers, K. (2002) Effect of Acceleration on gifted learners. In M. Neihart, S. M. Reis, N. M. Robinson and S. M. Moon (Eds.). *The social and emotional development of gifted children: What do we know*. (3–12). Washington DC: Prufrock Press Inc.
7. Francis, R., Hawes, D. J., & Abbott, M. (2015). Intellectual Giftedness and Psychopathology in Children and Adolescents: A Systematic Literature Review. *Exceptional children*. 82 (3).
8. Goleman D. (2005). *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ* Paperback.
9. Hollingsworth, Leta, S. (1926). *Gifted children: their nature and nurture*. N.Y.: Macmillan.
10. Cotruș, A., Stanciu, C., & Andreea, A. (2012). Bulborea EQ vs. IQ which is most important in the success or failure of a student? *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. Vol. 46, p. 5211-5213.
11. Mayer, G. (1981). *Psihologiya emotsionalnogo myshleniya* [Psychology of emotional thinking]. In Yu. B. Gippenreyter, V. V. Petuhova (Eds.). *Hrestomatiya po obschey psihologii. Psihologiya myshleniya - Reader on general psychology. Psychology of thinking*. Moscow. 123-129 [in Russian].
12. Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence*. N. Y.: Bantam Books, 275 p.
13. 13. Guignard, Jacquet, & Lubart, 2012; Riaz, Shahzad, Riaz, & Khanam, 2013; Vlahovic-Stetic, Vidovic, & Arambasic, 1999.

Nahnybida M. Diagnostics of Intellectual Giftedness of Adolescents in Foreign Researches.

Summary.

The article observes the problem of diagnosing of intellectual giftedness of adolescents in foreign studies. The latest results of foreign studies in the field of intellectual talent of adolescents are given. The interconnection of various psychological factors with intellectual giftedness is described. The foreign experience of research diagnostics of intellectually gifted adolescents and their peers was analyzed, as well as different views on the concept of giftedness. The basic Western tendencies consider the emotional intelligence as

opposite to an intellectually gifted person. The problem of studying the diagnosis of intellectual giftedness of adolescents in foreign studies is becoming increasingly important for domestic researchers on the problem of giftedness, as far as their personal professional interests are concerned. Unfortunately, some of the latest developments in the field of diagnostics of intellectual giftedness of adolescents of foreign researchers are almost not represented in the national science, so one of the objectives of this article is to review the latest developments and trends of Western researchers in diagnosing of intellectual giftedness of adolescents. Exploring giftedness as a phenomenon in various aspects, we note that there is a difference in views on the diagnosis and interpretation of this phenomenon among foreign authors.

Despite the long history of studying giftedness in the West and in our country, there is still no single conceptual approach to the definition and understanding of this phenomenon. The concept of “giftedness” is used in several different meanings, and giftedness as a phenomenon is understood by various authors differently.

Key words: *intellectual giftedness, diagnostics of intellectual giftedness, gifted adolescents, emotional intelligence.*

Нагнибеда М. Диагностика интеллектуальной одаренности подростков в зарубежных исследованиях.

Аннотация.

В статье рассмотрена проблема диагностики интеллектуальной одаренности подростков в зарубежных исследованиях. Приведены последние результаты зарубежных исследований в области интеллектуальной одаренности подростков. Описана взаимосвязь различных психологических факторов с интеллектуальной одаренностью. Проанализированы зарубежный опыт диагностики интеллектуальной одаренности подростков, а также приведены различные взгляды на понятие одаренности. Очерчены основные западные тенденции противопоставления эмоционального интеллекта интеллектуальной одаренности личности.

Ключевые слова: *интеллектуальная одаренность; диагностика интеллектуальной одаренности; одаренные подростки; эмоциональный интеллект.*

Стаття надійшла до редакції 18 жовтня 2018 року